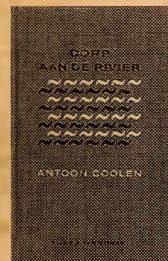

Een sigaar tijdens de operatie

Antoon Coolen: Dorp aan de rivier
Bezorgd door H.T.M. van Vliet
Nijgh & Van Ditmar; f 39,90

ANTOON COOLEN (1897-1961) was een streekromanschrijver, maar een paar jaar geleden werd hij in de Franse kwaliteitskrant *Le Monde* als een groot literair talent bezongen. Coolen schreef

bijna altijd over het Brabantse Deurne, ook al maskeerde hij dat vaak, en tegelijkertijd herkennen lezers in Denemarken, Duitsland, Frankrijk en Tsjechië zich met even groot gemak in zijn werk. Er verschenen maar liefst drie dissertaties over hem, gek genoeg alle drie in 1941. Tijdens de oorlog weigerde hij een literaire prijs van een Duitse universiteit, en de Kulturkamer hield hij verre van zich door te melden dat hij voortaan geen schrijver meer was, maar medewerker van een wasserette.

Coolen gebruikte vaak curieuze woorden, waarvan niet-Brabanders denken dat het dialect is. Maar geen enkele Brabander hoorde ooit een kar over de weg 'bortelen' of een boer op zijn klompen 'trantelen'.

Menno ter Braak was niet zo

Antoon Coolen

dol op het werk van Coolen, maar *Dorp aan de rivier*, zo schreef hij na verschijning in 1934 in *Het Vaderland*, las hij in één ruk uit. Net als Anton Roothaert door zijn *Dokter Vlimmen* kreeg Coolen het aan de stok met de veterinaire vakpers omdat hij bepaalde termen verkeerd zou hebben gebruikt. Ook kreeg hij kritiek van ballistische kenners, omdat hij in zijn boek beweerde dat je met een karabin van bijna een kilometer af

stand door een vlag kon schieten.

Maar twee jaar later, in 1936, was *Dorp aan de rivier* al aan zijn negende druk toe. Onlangs verzorgde H. T. M. van Vliet de veertigste druk. Voor de gelegenheid vlooidde hij de tekst na op zetfouten en schreef er een nawoord bij.

Dorp aan de rivier speelt zich af in het Brabantse dorpje Lith, vlak aan de Maas bij Limburg. Coolen had zich bij het schrijven

laten inspireren door de verhalen van de Deurnese plattelandsdokter Hendrik Wiegersma, wiens vader dokter was in Lith. Het boek gaat over de mythische krachten van dokter Van Taeke, zijn moed, zijn eigenaardigheden en de liefde voor zijn patiënten.

Hij is bijna zo mythisch als de Maas waar hij overheen loopt, terwijl die nog niet helemaal dichtgevroren is. Van Taeke is een natuurmens, maar wel één die 's avonds Erasmus leest. Hij is een ruwe bolster met blanke pit; hij houdt zo veel van zijn vrouw dat hij haar na haar dood stiekem opgraaft en in zijn eigen tuin begraaft.

Dokter Van Taeke vecht een vete met een dorpsgenoot uit door elke dag met zijn rijtuigje even stil te houden voor zijn huis. De boer weet dat Van Taeke blijft staan totdat hij naar buiten komt. Van Taeke legt dan een geweer op zijn schouder en richt gedurende enkele seconden nauwkeurig op het voorhoofd van zijn vijand. De dokter maakt ook indruk omdat hij zich zonder verdooving laat opereren aan zijn nieren. "Geef me liever een cognacje." Tijdens de operatie rookt hij een sigaar. *Dorp aan de rivier* is een roman waarin veel gebeurt - maar een plot zit er niet in.

Hoewel de roman in Lith heet

te spelen, heeft Coolen Deurne als decor gebruikt. Daar woonde hij zelf het grootste deel van zijn leven en daar stond Hendrik Wiegersma altijd klaar met een anekdote. Behalve voor *Dorp aan de rivier* verschaftte Wiegersma Coolen ook het materiaal voor zijn twee jaar daarna verschenen roman *De drie gebroeders*. Toon Kortooms kon zijn *Help! De dokter verzuipt* schrijven met behulp van Wiegersma, maar ook zijn andere boeken, met name *Beekman en Beekman* en *Mijn kinderen eten turf* spelen zich in Deurne af.

Dorp aan de rivier is een ode aan de vertelkunst van Hendrik Wiegersma. Onlangs publiceerde Pieter Wiegersma een verhalenbundel waarin ook al weer zulke prachtige verhalen van zijn vader staan. Om Antoon Coolen te begrijpen zou iemand eerst een biografie van Wiegersma moeten schrijven.

Kortooms beschrijft een oubollige wereld waarin zijn hoofdfiguren allerlei goedmoedige schelmenstreken uithalen, maar Coolen laat met een subtiel mededogen de bonkige botheid van eenvoudige mensen zien. En dan maakt het geen verschil of je die in Lith, Deurne, Denemarken, Frankrijk of Tsjechië situeert.

HANS RENDERS